

Говоримо українською.

Роль батьків у розвитку українського мовлення дітей

Мовлення є основним засобом спілкування. Панас Мирний писав: «Найбільше і найдорожче добро кожного народу – це його мова, та жива схованка людського духу, його багата скарбниця, в яку народ складає і своє давнє життя і свої сподіванки, розум, досвід, почування». Відтворення це йде все життя, але особливо інтенсивно – у перші роки життя. І дуже важливо допомогти дитині якомога успішніше оволодіти прекрасним даром.

Але дитина повинна чути правильну, виразну, багату мову. Без помилок і недоліків. Наявна двомовність нашого середовища може позначитися на мовленні дитини або позитивно, або негативно. Якщо дорослі, які її оточують, говорять чистою, правильною мовою, вона перейме це від них, а якщо спотвореною, перевантаженою грубими формами висловлювань, жаргонізмами, – відповідний буде й результат. Проте самого наслідування і запам'ятовування для оволодіння умінням говорити не досить. Потрібна цілеспрямована послідовна робота з розвитку усного мовлення. Отже, щоб запобігти виникненню «суржику», батьки мають демонструвати дітям зразки правильного мовлення.

Батьки повинні не просто володіти українською мовою. Необхідно бути провідником національної культури: знати і любити народну творчість, звичаї, традиції, особливості свого краю і передавати це своєму малюкові. Мова дорослого має бути доброзичлива, м'яка, лагідна, емоційна й виразна, звучати плавно й мелодійно. Важливі своєчасні міміка, жести, рухи. І головне – якщо діти бачитимуть, що батьки говорять українською мовою з внутрішньої потреби, а не примусово, вони наслідуватимуть їх.

Дитині нелегко заговорити одразу українською мовою, якщо навколо вона постійно чує російську або змішану, а значить, потрібні особливий такт, терпіння, спостережливість, сімейне читання, вивчення римованих творів, прослуховування пісень, казок, перегляд фільмів для дітей. Слід відразу помітити появу говоріння, заохотити малого. І ще – процес оволодіння українською мовою досить тривалий, тому не треба постійно виправляти

помилки, виказувати за це. Щирий, довірчий, невимушений характер розмови викликатиме у дитини бажання говорити українською мовою.

Правила, яких потрібно дотримуватися батькам під час спілкування з дітьми.

1. Бажано, щоб дитина чула літературну мову в сім'ї, тому що мова дитини розвивається шляхом наслідування мови людей, які її оточують. Мова батьків, усіх членів сім'ї – це перший зразок, який наслідує дитина. Навіть якщо Ви мовчазні від природи – все одно постійно говорите з малюком.

2. Супроводжуйте свої дії словами! Але не говорите у порожнечу – дивіться малюку в очі. Це особливо важливо, якщо Ваш малюк надто активний і постійно рухається.

3. Завжди підтримуйте прагнення дитини до спілкування, вислуховуйте її уважно, не обривайте. Відповідайте на всі питання спокійно, неквапливо, чітко, виразно, голосом середньої сили, правильно виголошуйте звуки і слова – це допоможе малюку швидше опанувати правильну вимову.

4. Шануйте дитину! Давайте їй можливість чути себе і Вас. Під час розмови намагайтеся вимкнути телевізор, радіо тощо.

5. Ніколи не сюсюкайте з дитиною і не відтворюйте неправильну мову дитини.

6. Говоріть повільно, простими словами, короткими фразами, витримуйте паузи між фразами, тоді й діти, наслідуючи Вашу мову, навчаться правильно говорити.

7. Постійно читайте дитині добрі вірші, казки, розповіді, перечитуйте їх декілька разів, діти краще сприймають знайомі тексти.

8. Не вимушуйте дитину вивчати довгі вірші, не перевантажуйте мовним матеріалом.

9. Чітко називайте нові предмети та їх ознаки, спонукайте дитину до обстеження предмета.

10. Особливу увагу приділяйте розвитку дрібної моторики, бо вона безпосередньо пов'язана з розвитком мови. Ліплення, малювання, ігри з

дрібними предметами – усе це допоможе мові, а в майбутньому – в опануванні письма.

Рівень розвитку дрібної моторики – один з показників готовності дитини до шкільного навчання, адже рівень розвитку мовлення прямо залежить від ступеня сформованості тонких рухів пальців рук. Зазвичай, якщо рухи пальців розвинені відповідно до віку, то й мовленнєвий розвиток – у межах вікової норми. Якщо ж розвиток рухів пальців відстає, то затримується і розвиток моторної сторони мовлення, хоча загальна моторика при цьому може відповідати нормі. На жаль, не всі батьки знають про таку взаємозалежність, а тому часто втрачають можливість вчасно допомогти дитині уникнути проблем у мовленнєвому розвитку.

Багато батьків розуміють необхідність розвитку малюка від народження і з великим інтересом займаються з дітьми. Але щоб заняття були ефективними, а малюк отримував від них задоволення, вони завжди мають бути цікавими, веселими і обов'язково відповідати віку малюка.

Кожному з нас доводилося зустрічати дітей чотирьох – п'яти років, які тримають ложку в кулаці, не вміють правильно тримати пензлик чи олівець, користуватися ножицями, іноді не можуть застібнути гудзики, зашнурувати черевики, зав'язати шарф тощо.

Не секрет, що деяким батькам простіше посадити дитину перед телевізором або за комп'ютер, включивши повнометражний мультфільм або поставивши гру на годинку, щоб дитина не відволікала від розмов по телефону з подругою або інших дорослих справ. Лише деякі батьки визнають той факт, що їм важко спокійно чекати, поки їхня дитина самотійно зашнурує черевики, застібне всі маленькі гудзики на сорочці, доїсть кашу тощо. Тому вони купують замість черевиків зі шнурками черевики на липучках, замість сорочки – светр на блискавці, самі годують дитину, щоб звільнити час для інших справ. Мало хто з батьків замислюється над тим, що така економія часу позбавляє їхню дитину змоги розвивати рухи пальців рук, а отже, і поліпшувати якість мовлення.

Мовлення дитини розвивається шляхом наслідування мовлення людей, що її оточують. Тому малюк повинен чути лише правильне мовлення в сім'ї. Мова батька і матері, всіх членів сім'ї – це перший зразок, який наслідує дитина. Навіть якщо Ви мовчазні від природи – все рівно говоріть з малюком. Супроводжуйте свої дії словами! Озвучуйте будь-яку ситуацію, але лише якщо Ви бачите, що дитина чує і бачить Вас. Не говоріть в порожнечу, дивіться малюку в очі. Це особливо важливо, якщо Ваш нащадок надмірно активний і постійно рухається. Завжди підтримуйте прагнення дитини до спілкування, вислуховуйте її уважно, не обривайте. Відповідайте на всі питання спокійно, неквапливо, чітко, виразно, середньої сили голосом, правильно виголошуйте звуки і слова – це допоможе малюку швидше опанувати правильне мовлення.

Поважайте дитину! У ті моменти, коли малюк говорить, вимикайте гучну музику, дайте йому можливість чути себе і Вас. Не наслідуйте неправильне мовлення дитини, не сюсюкайте з нею. Говоріть простими словами, короткими фразами, дотримуйте паузи між фразами, тоді і діти, наслідуючи Ваше мовлення, навчаться правильно говорити.

Не допускайте у дітей швидкого мовлення. Некваплива, правильна, чітка вимова запобігає дефектам мовлення. У навчанні і розвитку мови дітей створюйте ігрові ситуації. Читайте малюку хороші вірші, казки, розповіді; перечитуйте їх по декілька разів, діти краще сприймають знайомі тексти. Не перенавантажуйте дитину мовленнєвим матеріалом, не давайте дітям молодшого віку заучувати довгі вірші, при виборі книг користуйтеся порадами вчителів, вихователів, логопедів.

Звертайте особливу увагу на розвиток дрібної моторики – точних рухів пальців рук. Моторика тісно пов'язана з розвитком мовлення. Ліплення, малювання, ігри з дрібними предметами – все це допоможе мовленню, а в майбутньому і в опануванні письма. Будьте терплячі, поблажливі, обережні. Пам'ятайте: лише Ви і Ваша віра в сили і здібності дитини можуть допомогти їй. Активно радійте успіхам малюка, частіше хваліть його!

Шановні батьки!

Якщо ваша дитина відвідує заняття з учителем-логопедом, знайте, що погане мовлення не можна виправити за одне чи два заняття. Для цього потрібен час і спільні зусилля логопеда, дитини та її батьків.

І. Виправлення звуковимови проводиться поетапно:

1-й етап - підготовчий (формування інтересу до логопедичних занять; розвиток слухового уваги, пам'яті, фонематичного сприйняття за допомогою ігор і спеціальних вправ; формування і розвиток артикуляційної моторики - це виконання артикуляційної гімнастики і спеціальних вправ для губ, язика, голосу, дихання і ін) (цей процес протікає у багатьох дітей повільно і вимагає тривалого тренування).

2-й етап - постановка звуків (викликання звуків за наслідуванням або за допомогою спеціальних прийомів).

Послідовність постановки звуків:

свистячі [с], [з], [ц], [с'], [з'];

шиплячі [ш];

сонорні [л];

шиплячі [ж];

сонорні [р], [р'];

шиплячі [ч], [щ].

3-й етап - автоматизація - закріплення вимови звуку в складах, словах, реченнях (проходить у багатьох дітей повільно і вимагає тривалого тренування). Автоматизація звуку:

§ [с], [з], [ш], [ж], [с'], [з'] - автоматизуються спочатку в прямих складах, потім - в обернених і в останню чергу - в складах зі збігом приголосних;

§ [ц], [ч], [щ], [л] - автоматизуються спочатку в обернених складах, потім - в прямих і зі збігом приголосних;

Автоматизація звуків у словах:

проводиться за слідами автоматизації в складах в тією самою послідовністю.

У міру оволодіння дитиною вимови кожного складу з виправленим звуком він вводиться і закріплюється в словах.

Автоматизація поставлених звуків у зв'язному мовленні:

кожне відпрацьоване у вимові слово вводиться в речення, потім - в невеликі оповідання, потішки, чистомовки, віршовані тексти зі словами, що мають виправлені звуки.

4-й етап - диференціація поставлених і автоматизованих звуків (у випадках заміни одного звуку іншим).

5-й етап - автоматизація звуків в самостійному (спонтанному) мовленні - в монологах, діалогах, іграх та інших формах дитячої життєдіяльності.

Щоб оволодіти правильним положенням губ, язика, швидкої і вільної вимови звуку в мовленні, потрібно багато тренуватися. Тренуйтеся, будь ласка, вдома! Якщо звук ще не вимовляється, виконуйте артикуляційну гімнастику, рекомендовано масажні рухи та вправи на дуття.

Якщо звук вже поставлений - закріплюйте його: вивчіть з дитиною мовленнєвий матеріал, записаний у зошиті для домашніх завдань, стежте за звуками в повсякденному мовленні. Заохочуйте дитину до спілкування.